

„ČIST OKOLIŠ – ČISTA ŠKOLSKA KLIMA S KREATIVNIM
PRAKSE ZAŠTITE OKOLIŠA U ŠKOLSKOM OBRAZOVANJU

2023-1-NO01-KA 220-000159229

Održivost u kurikulumu književnosti u grčkoj srednjoj školi

Dobni raspon: 15-18 godina (1. razred i 3. razred srednje škole)

Uvod:

Književnost je povezana s ljudskim iskustvom i proširuje naše horizonte i kritičke sposobnosti kako bi nas dovela do razumijevanja nas samih i svijeta u kojem živimo. Za grčku stvarnost, priroda, život na selu kao i život u gradu, grčki krajolik općenito, imaju važno mjesto u književnoj produkciji. Ponekad kao simbol, a ponekad kao okruženje za radnju, ponekad kao metafora za emocionalno stanje, a ponekad kao nositelj najviših vrijednosti, priroda ima beskonačne odraze u modernoj grčkoj književnosti. I naravno, postaje prilika za inspiraciju glazbenih skladatelja ili za kombiniranje sa slikarstvom, kazalištem ili filmom.

Kroz proširenu raznolikost tekstova o prirodi i čovjekovom mjestu u njoj, uloga književnosti pojavljuje se kao strateška, jer razvija repertoar simboličkih oblika, načina i konvencija koji olakšavaju analitički pristup aspektima svijeta koji je postojao prije i onog koji okružuje

učenika, jačajući njihov kritički stav prema načinu na koji književnost predstavlja značenja i vrijednosti.

Zašto je važno:

1. Razvoj kritičkog i kreativnog odnosa učenika s okolinom

Osnovni cilj nastave književnosti u grčkoj srednjoj školi je kritičko obrazovanje o modernoj kulturi.

Razvoj kritičkog, a istovremeno i kreativnog odnosa učenika prema suvremenom prirodnom, društvenom i kulturnom okruženju, kao i simboličko jačanje subjektivnosti svih učenika pretvara ih u sumnjičave i aktivne građane te proizvođače kulture. To znači da se polazi od problema i karakteristika suvremenog, kompliciranog i teško razumljivog svijeta. Jedan od tih problema, ekološka katastrofa, zahtijeva neposrednu svijest i budnost, usvajanje vrijednosti i praksi te poduzimanje inicijativa i akcija.

2. Ekološka svijest

Kolegij književnosti posredno govori o onome što vidimo ili živimo, osvjetljava ekološku zabrinutost planeta i pali alarme, koje često ne čujemo. Višednevni požari koji se ne gase, olujni vjetrovi, poplave koje zakopavaju stotine hektara u blatu, rastuće temperature, zagađenje vode i zraka, kemikalije u hrani i druge slične pojave trebali bi nas probuditi da zaustavimo naš frenetični marš prema samouništenju.

3. Povezivanje čitanja s osobnim iskustvima i vrijednostima.

Učenici postavljaju za njih ključna pitanja/teme za raspravu o problemima kojima se tekstovi bave.

Ta pitanja funkcioniraju kao osi ili središta interakcija i razgovora među studentima, kao slobodnim osobnostima i u svojoj intelektualnoj i emocionalnoj dimenziji.

Tečaj: Novogrčki jezik i književnost - Prvi razred (15-16 godina)

Cilj: Razumijevanje, interpretacija i kritički pristup književnim tekstovima kako bi učenici istražili kako su predstavljene percepcije, stavovi, ideje i predrasude o prirodi i okolišu.

Ključne teme:

- Fokusiranje na običnog čovjeka, pitanje života pomirenog s prirodom, samodostatnost prirodnog prostora, strogost i čovjekovu potragu za supstancom života iza privida. • Utjecaj prirode na ljudsku dušu u ranijim oblicima života, za razliku od modernog načina života i društvene organizacije. Književnost prošlosti kao složeno transcendencija stvarnosti može ponuditi, između ostalog, uvid u percepciju prirode u drugim vremenima. Kako su ljudi shvaćali svoje društveno postojanje u odnosu na prirodne resurse? Kakva je bila njihova percepcija krajolika?
- Kontakt s prirodom kao izlaz za osobnu kvalitetu života i društveno redefiniranje. preispitivanje našeg ponašanja prema prirodi i promjena načina života.

Aktivnosti:

- Interpretacija i kritički pristup tekstovima s ciljem istraživanja načina na koji se ideje, percepcije, predrasude o čovjeku, društvu i svijetu.
- Pristup povijesnoj dimenziji ljudskog stanja, odnosno načinu na koji povijesni trenutak oblikuje svijest, vrijednosti i identitete te definira odnos pojedinaca s njihovom okolinom i njihovim individualnim tokom.

- Produkcija govora u učionici •

Prezentacija individualnog i/ili grupnog rada.

- poticanje učenika da predlažu tekstove sličnog sadržaja za raspravu i prezentaciju u razredu
- korištenje njihovih interpretativnih pokušaja kako bi potkrijepili svoje stavove
- prikazivanje filmova temeljenih na književnim djelima od interesa za okoliš
- učenici slušaju uglazbljenu poeziju
- Razgovori u razredu o važnosti zaštite okoliša

Tipologija aktivnosti: Lekcije, Vođene rasprave, Praktični laboratoriji, Kreativni laboratoriji, Projekcija filmova, Slušanje glazbe

Primjeri:

1. Ulomak iz djela Dionisia Solomosa „Oslobođeni pod opsadom“

„Oslobođeni pod opsadom“ je među vrhunskim djelima Dionisia Solomosa i moderne grčke poezije općenito. Njegova tema je herojska borba građana Messolonghija, tijekom druge opsade grada od strane Osmanlija (1825.-1826.), sve do očajničkog bijega. Polazeći od specifičnog povijesnog događaja, pjesnik se vraća čovjekovoj borbi za moral i unutarnju slobodu. U pjesmi su vrhunac čovjekove duše i istovremeno prirodni osjećaji (ljubav, majčinska ljubav, uzbuđenje slave, filantropija i ljubav prema dobrima prirode) u svoj svojoj intenzivnosti, dok ih prekriva sjena smrti. U nebeskom miru, gdje pjesnik uzvisuje opsjednute, tako da se „sva njihova djela, riječi i razmišljanja mogu usporediti s najljepšim i najsladšim stvorenjem prirode“.

Iskušanje (odlomak br. 6 iz dijagrama C)

Ljubav je plesala s plavokosom April,
I priroda je pronašla svoje dobro i slatko vrijeme, i u
sjenu koja se rasplamsala i zatvorila rose i mirise
Nečujna i onesviještena ptičja pjesma.
Vode čiste i slatke, vode ljupke,
Ulijevaju se u mirisni ponor, I uzimaju njezino
tele, i ostavljaju svoju rosu, I sve na suncu pokazuje
bogatstvo svog izvora, Trče amo, trče tamo, i ponašaju se poput slavuja.

Život izvire na zemlji, na nebu, u valovima.
Ali u jezeru voda, mirna i bijela, mirna gdje god da
pogledaš, i tako bijela do dna, leptir se igrao s malom nepoznatom
sjenom, koja je namirisala njezin san u divljem ljljanu.

Opčinjen Mjesecom, prijatelju moj, reci mi što vidiš večeras
Noć puna čuda, noć puna magije!
Bez zemlje, neba i mora da pušu, Ne toliko kao što
pčela puše blizu cvijeta, Oko nečega mirno što se bijeli u
jezeru, Sam se puni mjesec pomiče, I prekrasna djevojka
izlazi odjevena u njegovu svjetlost

Zadaci

- U prva dva stiha glavne teme su Ljubav i proljeće. Kojim su slikovitim prikazima te teme razvijene u sljedećim stihovima ulomka?
- Jedna od glavnih značajki prvog dijela je pokret; kako se izražava i što je njegovo značaj? Koje su glavne značajke drugog odjeljka?
- Obrazložite naslov odlomka uzimajući u obzir stih br. 14 „Duša drhti i slatko promašuje samu sebe” (Dijagram B, br. 2).
- Pjesnik u svojim Razmišljanjima (br. 5) artikulira svoju želju da formira ljestvicu sila koje "opsjedaju" narod Messolonghija i koje oni uspijevaju prevladati. Ponovno gledajući dijagrame B i C: a) sažmite te moći, b) recite koje su od njih prirodne (koje se odnose na prirodnog čovjeka), a koje moralne (koje se odnose na moralni dio čovjeka).

2. „Tri seugeni“

(Ulomak iz kazališne predstave „Triseugeni“, koju je 1903. napisao i objavio Kostis Palamas)

Junakinja, Triseugeni, je lijepa mlada žena koja se ne želi nikome pokoravati. Međutim, zaljubljuje se u sina očevog neprijatelja, brodovlasnika i kapetana Petrosa Florisa. U ulomku razgovaraju o svom nadolazećem vjenčanju.

[...] Želim trčati uz tebe, daleko od svakog naroda, prema svim morima svijeta. Od djetinjstva je nešto neobjašnjivo tutnjalo u meni. Supruga Petrosa Florisa i vila zaljeva.

Nisu li me zidovi uvijek rastuživali? Nije li me kuća gušila? Nije li me susjedstvo činilo bolesnom? Nisam li uvijek nalazila priliku da se popnem na prozor, da budem na ulici, da se igram na obali, da donosim čamce, da izbijelim odjeću u rijeci, da žetem u ravnici, da širim žito na gumnu, da sadim u voćnjaku, da ostanem budna do kasno pod zvijezdama, da stvaram festivale, da pletem plesove, da uživam u radostima sunca, da slavim slavlja zraka? I nisam li cijeli ovaj život živjela s čežnjom u sebi i s očekivanjem, besano, dubljeg i istinitijeg, slobodnijeg i dostojnijeg života? [...]

Zadaci

- Kako prirodni okoliš utječe na dušu junakinje? • Kako se priroda uklapa u psiho junakinje?

- Koje poruke o utjecaju prirode na ljudsku dušu pjesnik prenosi?

Resursi

Uz udžbenike, koriste se sljedeći izvori:

- Digitalni repozitoriji koje je odobrilo ili predložilo Ministarstvo obrazovanja i Zavod za obrazovanje Politika
- Edukativni scenariji za književnost s web portala Proteas. <http://proteas.greek-language.gr/scenarios.html>
- Grčki jezični centar: Kazalo digitalnih resursa i alata za jezične tečajeve za srednju školu . http://www.iep.edu.gr/images/IEP/EPISTIMONIKI_YPIRESIA/Epist_Monades/B_Kyklos/Humanities/2017/evretirio_2017_final.pdf
- „Fotodentro” - Nacionalni agregator obrazovnog sadržaja <http://photodentro.edu.gr/aggregator/>
- WWF: „Refrakcije prirode u modernoj grčkoj književnosti“
<https://www.contentarchive.wwf.gr/images/pdfs/pe/Fysi&Anthropos3.pdf>
- Cantus firmus, Časopis za umjetnost i govor: „Ekologija u književnosti“
https://cantus.blogspot.com/2017/12/blog-post_41.html

Procjena:

- Sudjelovanje u nastavi: Evaluacija angažmana učenika u raspravama u razredu o utjecaju utjecaja okoliša na ljudski život.
- Razumijevanje sadržaja tekstova i vrijednosti koje projiciraju kao vodiče za suvremeni život.
- Aktivnosti refleksije i razvoj metakognitivnih vještina: Učenici se mole da opišu način na koji su radili, strategije kojima su pristupali tekstovima ili vještine koje su koristili kako bi postigli bolji rezultat.

Zaključak:

Književnost prošlosti kao složeno prenošenje stvarnosti može, između ostalog, ponuditi uvid u percepciju prirode u drugim vremenima. Ona nudi uvid u načine na koje su ljudi shvaćali svoje društveno postojanje u odnosu na prirodne resurse te u percepciju krajolika, urbanog prostora i korištenje tehnologije. Kombinacijom aktivnosti, učenici će početi shvaćati utjecaj prirodnog okoliša na ljudski um i dušu, kako bi djelovali u njegovu zaštitu.

Kolegij: Novogrčki jezik i književnost – Modul „Ekologija” – Treći razred (17-18 godina)

Cilj: Interpretacija književnog teksta vezanog uz ekologiju kako bi učenici mogli formulirati interpretativni komentar. Interpretacijski komentar predstavlja osobni rad koji učenici poduzimaju kako bi rekonstruirali elemente iz prethodne nastave ili čitanja.

Ključne teme:

- Uloga koju ljudsko ponašanje igra u uništavanju okoliša.
- Kontakt s prirodom kao izlaz za osobnu kvalitetu života i društveno redefiniranje. preispitivanje našeg ponašanja prema prirodi i promjena načina života.

Aktivnosti:

- Interpretacija i kritički pristup tekstovima s ciljem istraživanja načina na koji se ideje, percepcije, predrasude o čovjeku, društvu i svijetu.
- Izrada interpretativnog komentara.
- Prezentacija individualnog i/ili grupnog rada.
- Korištenje njihovih interpretativnih pokušaja kako bi potkrijepili svoje stavove.
- Razgovori u razredu o važnosti zaštite okoliša.

Tipologija aktivnosti: Lekcije, Vođene rasprave, Praktični laboratoriji, Kreativni laboratoriji

Primjeri: 1.

Nikiforos Vrettakos „Govor-protest na konferenciji o onečišćenju okoliša“

(Poeziju Nikiforosa Vrettakosa karakterizira optimistično raspoloženje i duboka ljubav prema prirodi, životu i čovjeku)

Prije nego što je atmosfera bila zagađena, gospodo, trebalo se nešto drugo zaraziti.

Kako i od kojih saprofita

ili mikroorganizmi možda je započelo truljenje zemlje, nitko možda ne može to

precizno reći. Povijest je vrlo teška stvar. Je li počelo kada

Jesu li se Europljani u Kini borili za opijum i za Krista? Ili

vrijeme kada su crnci bili natovareni kao suhe šljive, istovareni na plaže u

hrpama i prodani za deset centi po

komadu? Prije? Tada? Jučer, kada je onaj užasni biznismen iz Hada,

s visokim pećima i krematorijima, tvrdio da ga je Bog stvorio

i da je isplanirao njegovu sudbinu na

zemlji, dok je neosporno da Bog nikada ne dođe do sranja?

Što ćemo sada obećati, gospodo, ribama?

Svakako bismo to mogli učiniti danas, kada bi

se s vremenom izolirali zaraženi

organizmi, kada bi se odrezale nečiste ruke,

kao da je Kip slobode s vremenom ispražnjen od raspadajuće krvi koju je

imao u sebi. U svakom slučaju, jer ne smijemo

izgubiti nadu, moramo nešto učiniti.

Negdje pobjeći.

Ipak, djelujemo. Idemo u Delfe!

Zadaci

- Na koje se probleme pjesnik žali?
- Pronađite dvije simbolične riječi i napišite što one predstavljaju.
- Slažete li se ili ne slažete sa stavovima pjesnika? Dokumentirajte svoja stajališta.

2. Proročanstvo

Pjesma pripada zbirci Argyrisa Chionisa "Glas tišine", Pjesme 1966.-2000., "Bit će vremena

da će more presušiti

i brodovi će postati karavane i to

će postati naša duša

pustinja

i galebovi

snovi o kućnim ljubimcima

Doći će vrijeme

gdje smrt

više neće biti dno

ali sunce

i nostalgija

ne zemlja

ali voda.

Zatim i san

promijenit će boju;
više neće biti plavo
ali žuto.”

Zadatak:

Što misliš da je sadržaj „Proročanstva”? Potkrijepi svoj odgovor s tri tekstualna pokazatelja. S obzirom na to da je pjesma uvrštena u zbirku iz 1966., misliš li da je „Proročanstvo” se provjerava u sadašnjem dobu?

Resursi

Uz udžbenike, koriste se sljedeći izvori:

- Digitalni repozitoriji koje je odobrilo ili predložilo Ministarstvo obrazovanja i Zavod za obrazovanje
Politika

- Edukativni scenariji za književnost s web portala Proteas. [http://proteas.greek-
language.gr/scenarios.html](http://proteas.greek-language.gr/scenarios.html)

- Grčki jezični centar: Kazalo digitalnih resursa i alata za jezične tečajeve za srednju školu . [http://www.iep.edu.gr/images/IEP/
EPISTIMONIKI_YPIRESIA/Epist_Monades/B_Kyklos/Humanities/2017/evretirio_2017_final.pdf](http://www.iep.edu.gr/images/IEP/EPISTIMONIKI_YPIRESIA/Epist_Monades/B_Kyklos/Humanities/2017/evretirio_2017_final.pdf)

- „Fotodentro” - Nacionalni agregator obrazovnog sadržaja <http://photodentro.edu.gr/aggregator/>

- Studij novog helenizma. Nova grčka književnost i kultura www.snhell.gr

Procjena:

- Sudjelovanje u nastavi: Evaluacija angažmana učenika u raspravama u razredu o utjecaju
utjecaja okoliša na ljudski život.

- Razumijevanje sadržaja tekstova i vrijednosti koje projiciraju kao vodiče za suvremeni život.

- Jasnoća formulacije glavne teme, koja je povezana sa stupnjem razumijevanja
ideje i emocionalna klima teksta.

- Odgovor učenika koji čitaju na temu, s dovoljnom dokumentacijom i potkrepljenjem odgovora
s referencama u tekstu.

Zaključak:

Može li književnost zaokupiti učenike tako da promijene svoj životni stav i preuzmu inicijativu za djelovanje kako bi preokrenuli situaciju?

Može li književnost pružiti praktična rješenja ili čak teorijske koncepcije koje će pomoći u promjeni načina razmišljanja? Vjerojatno ne.

Ali umjetnost općenito ne daje odgovore, već postavlja pitanja, pokazuje probleme i izaziva zabrinutost. Naravno, to nije dovoljno. Ona ide malo dalje kada razvija etiku ekologije, koja se tiče naših individualnih izbora, jer oni počinju od osobnog buđenja i osvješćivanja, a na kraju mijenjaju naš svakodnevni život. A istovremeno, kada razvija politiku djelovanja za okoliš, kojom će čovječanstvo, od lokalne općine do globalne zajednice, poduzeti konkretne mjere i preuzeti konkretne obveze.